

Kpl 6

Diktatuurien aika

S.54-63

Demokratian kriisi Euroopassa IMS ja IIMS välisenä aikana

Demokratia oli uusi asia

- uusia itsenäisiä valtioita IMS jälkeen, hallitusmuotona demokratia, äänioikeuden laajentuminen
- poliittinen into vs. uudistusten hitaus; demokratian luonne ja kompromissit

Talousvaikeuksista syytettiin poliitikkoja

- itsenäistymisen taloudelliset haasteet
- maailmanlaajuinen lama 1930-luvun alussa
- ei ymmärrystä kokonaiskuvasta

Ideologioiden kamppailu (kommunismi vs. äärioikeisto)

- hallinto oli tehotonta, puolueet eivät pystyneet neuvottelemaan asioista eikä päätöksiä saatu aikaan
- puolueet käyttivät ulkoparlamentaarisia keinoja: painostus, väkivalta
- vallankumouksen pelko

Yleinen ilmapiiri

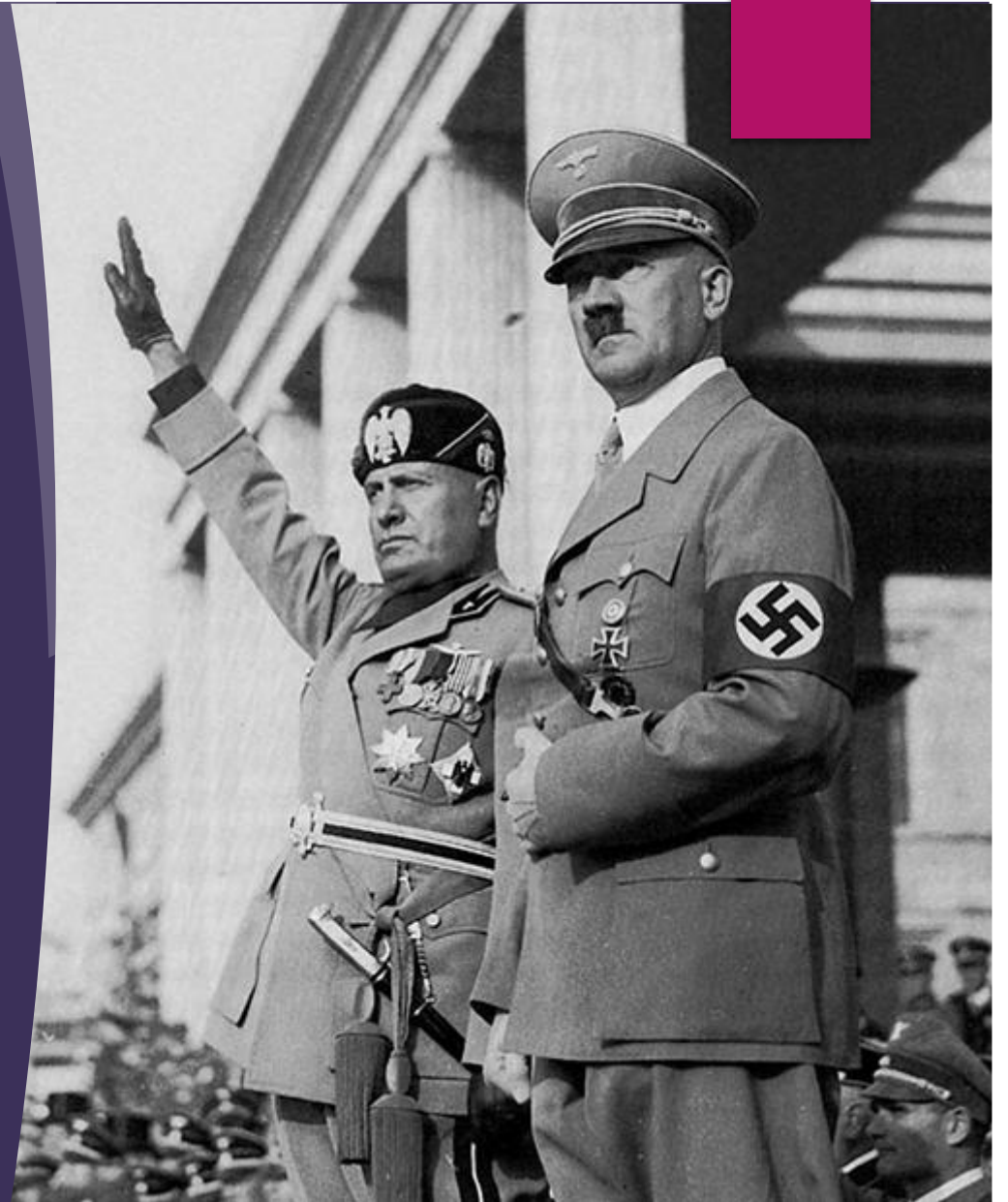
- aristokratian aseman heikentyminen ja porvariston vaikutusvallan kasvu
- pettymys tieteen ja edistyksen voimaan
- taloudelliset vaikeudet ja työttömyys kasvattivat sisäpoliittisia ongelmia

Vahvan johtajan kaipuu

IMS jälkeen syntyneistä valtioista demokratioina säilyi ainoastaan Tšekkoslovakia ja Suomi (kartta s.55)

Diktatuurien kannatuksen nousu

- Poliittinen epävakaus ja pettymys demokratiaan → totalitääriset järjestelmät demokratian vaihtoehtona
- Taloudellinen epävarmuus
 - kommunismin pelko, äärioikeiston kannatus
- Populistiset ja karismaattiset vallantavoittelijat
 - helpot ratkaisut vaikeisiin ongelmiin (populismi)
 - turvallisuus
 - kansallisen häpeän poistaminen ja kansakunnan suuruuden palauttaminen
 - nationalismin hyödyntäminen
- Propaganda ja vahvat tukijärjestöt
 - yhteenkuuluvuuden tunne
 - voittajan valitseminen

Stalinin kommunistinen Neuvostoliitto

Lenin kuoli 1924 → valtaan nousi Josif Stalin (Josif Džugašvili)

Taloudellinen kehitys, voimakasta teollistumista

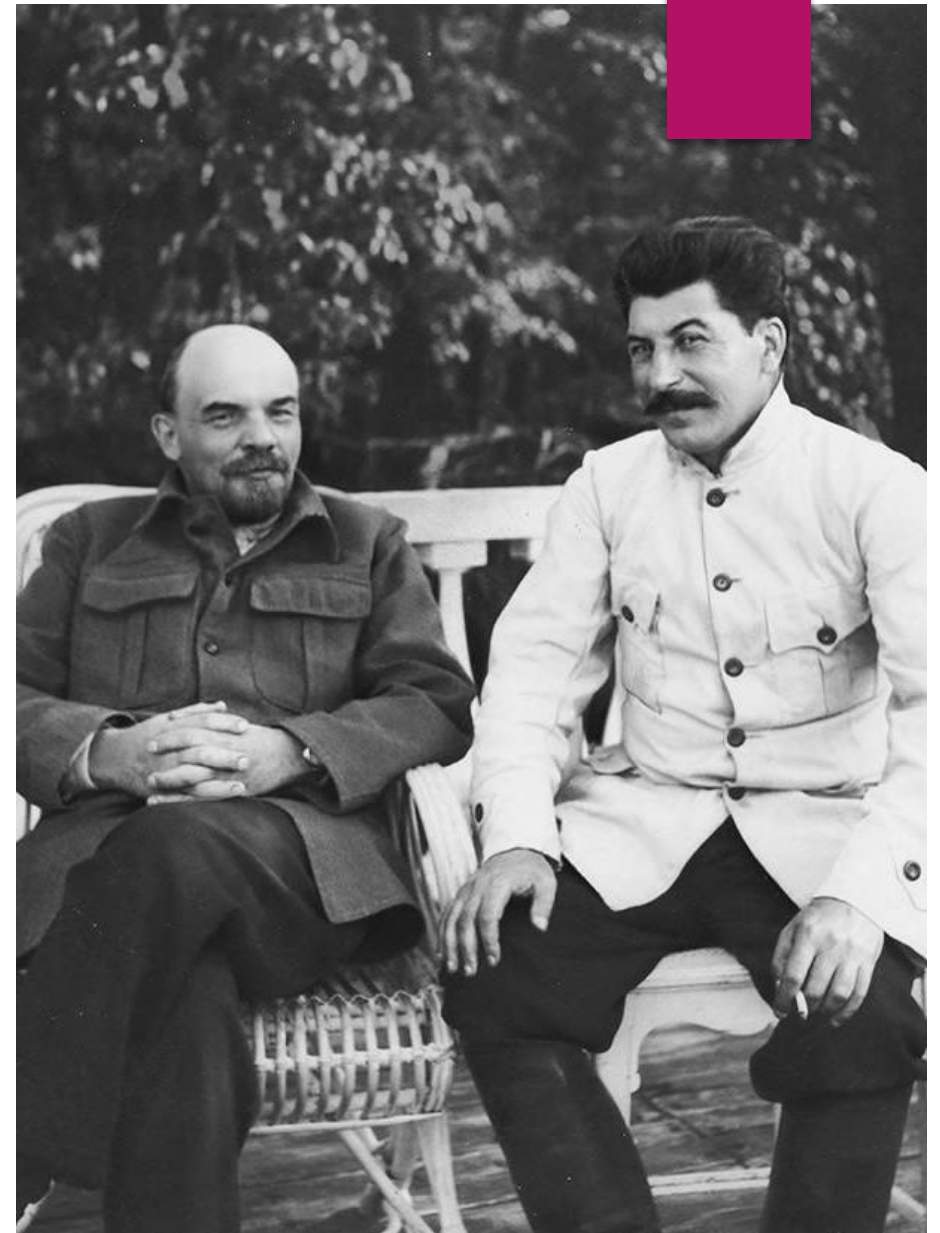
- Maatalouden koneistuminen
- 5-vuotistavoitteet

Kääntöpuoli

- Vankityövoima
- Kulakkien maat pakkokeinoilla, kulakit surmattiin tai siirrettiin pakkotyöleireille → maataloustuotannon romahtaminen → nälänhätä (Holodomor)

Suuren terrorin aika

- Stalinin vastustajien ja kilpailijoiden eliminointi, salainen poliisi ja kansalaisten ilmiannot
- Näytösoikeudenkäynnit, teloitukset, vankeustuomiot, Gulag
- Kymmeniä miljoonia venäläisiä kuoli

Stalinin kommunistinen Neuvostoliitto

- 1930-luvun lopussa Neuvostoliitto oli totalitaarinen diktatuurivaltio
- Kaikki yhteiskunnan toiminta palveli Stalinin ja kommunistisen puolueen tavoitteita
- Tiedonvälitys ja koulutus kontrolloitua
- Propaganda
- Kirkon toiminnan rajoittaminen
- Stalinin henkilökultti, ”Isä aurinkoinen”
- Hyökkäämättömyyssopimukset ja liittyminen Kansainliittoon 1934
- Panostaminen armeijaan ja aseistukseen

Mussolinin fasistinen Italia

Italia sodan jälkeen:

- Italia oli ”voittanut sodan, mutta hävinnyt rauhan”
- talous sekaisin, valtio velkaantunut, paljon työttömyyttä
- väkivaltaisia lakkoaltoja
- puolueet eivät kyenneet yhteistyöhön
- kommunismin pelko

Benito Mussolini ja fasistipuolue

- vastavoima kommunisteille
- mustapaidat
- keskiluokan ja kirkon tuki

Marssi Roomaan 1922

- Mussolini ja 25 000 mustapaitaa
- vallan vaatiminen fasisteille

Mussolinin fasistinen Italia

- Mussolini ja fasistit valtaan
- Fasisteista ainoa sallittu puolue 1924
- Mussolinista diktaattori 1926 "Il Duce"
- Vallan keskittäminen Roomaan
- Sensuuri
- Lakkojen kieltäminen
- Kansansuosio
- Aggressiivinen ulkopolitiikka
- 1930-luvulla alueita Afrikasta
- Francon tukeminen Espanjan sisällissodassa

Hitlerin natsi-Saksa

- **Versaillesin häpeärauha**
- **Epäsuosittu Weimarin tasavalta**
 - ei poliittista yhteisymmärrystä puolueiden välillä
 - väkivaltaisia mellakoita
 - hyperinflaatio 1923
- **Hitler ja Saksan kansallissosialistinen työväenpuolue**
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/63/De-NSDAP.ogg>
 - oluttupavallankaappaus 1923
 - Hitlerin vankeustuomio ja Mein Kampf
- **Kannatuksen nousu suuren laman myötä** (työttömyys, Saksan suuruus, Versaillesin häpeärauha, kommunismi)
- **1933 Hitleristä valtakunnankansleri**
 - SA-joukot pelottelivat ja vangitsivat vastustajia
 - Kommunistien toiminta kiellettiin

Hitlerin natsi-Saksa

- 1933 Hitlerille diktaattorin oikeudet
- 1933 Natsipuolueesta ainoa sallittu puolue
- 1934 presidentti Hindenburg kuoli → presidentin valtaoikeudet Hitlerille
- 1934 Hitleristä Führer eli johtaja
- Lehtien sensurointi ja kieltäminen
- Vastustajien vaimentaminen
- Rotuoppi ja juutalaisten vaino
- 1934 Pitkien puukkojen yö, SS-joukot ja Gestapo, Hitlerin vastustajien eliminointi
- 1933 ensimmäiset keskitysleirit
- Työttömyyden alentaminen, työntekijöiden palkitseminen ja lomat, edulliset maatalouslainat
- Valtion velkaantuminen, raaka-aineiden sekä maanviljelysalueen tarve → valloituspolitiikka

Läksy

Lue kpl 6, Diktatuuri-aika, s.54-63

Tee tehtävät 1-4, s.63